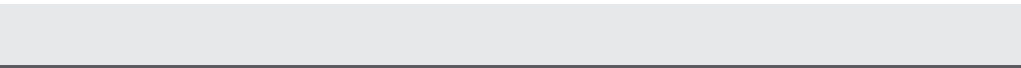

Břetislav Olšer

IZRAELSKÉ OSUDY

Tisíc a jedna pravda ve Svaté zemi

Břetislav Olšer

IZRAELSKÉ OSUDY

Tisíc a jedna pravda ve Svaté zemi

Praha 2009

© Břetislav Olšer, 2009
© Nakladatelství P3K, 2009, 2011

ISBN 978-80-87186-03-9 (tištěná kniha)
ISBN 978-80-87186-09-1 (e-kniha pdf)

VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

z opakovaných cest novináře a spisovatele Břetislava Olšera do Izraele vznikla knížka netradičních cestopisných črt. Čtenář se důkladně seznámí s touto pro mnohé stále tak vzdálenou, neznámou a turisticky velmi atraktivní zemí. Ale rozhodně nejde v prvé řadě o popis přírodních krás a památek. Autor se ohlíží do minulosti, komentuje současnost a snaží se nahlédnout i do budoucnosti této rozmanité země. V knize nechybějí autorovy reportáže, postřehy a vlastní úvahy.

Mimořádnou hloubku a působivost dodává textu vyprávění autorových průvodců, většinou českých rodáků, kteří odešli před desítkami let i v době nedávné do židovské domoviny. Zde autor zúročil materiál sesbíraný pro oceňovanou publikaci „Přežili šest válek“, jejíž náklad je již dávno rozebrán.

Kniha je sbírkou textů (v některých případech s de facto blogovým obsahem), které jsou redakcí uspořádány do větších celků. Jedním z těžišť knihy je kapitola o izraelsko-arabských vztazích. Břetislav Olšer ji pojímá osobitě, nechává promlouvat místní obyvatele i formuluje vlastní závěry, se kterými lze v některých aspektech polemizovat, zjevně neskrývají proizraelský postoj autora, ale textu nelze celkově upřít autenticitu. Věříme, že to oceníte.

Redakce

OBSAH

PŘIVYKÁNÍ IZRAELI

Přílet / 9

Žít a nechat žít / 10

Tel Aviv / 17

Ženy, matky, vojačky a čarodějky... / 21

Půjdem spolu do Betléma / 25

Nemáte v objektivu berettu? / 28

Zahynul, jelikož přistával během šabatu? / 33

Jsou na dně Mrtvého moře Sodoma a Gomora? / 38

Jak se z Petry Linhové stala Oranit Machluf / 46

Košer strava jako dieta? / 50

JERUZALÉM

Svaté město a jeho střechy / 53

Jeruzalémský syndrom / 54

Která Golgota, Via Dolorosa a Boží hrob jsou ty pravé...? / 55

Tisíc a jedna pravda ve Svaté zemi / 56

Z Ostravy do Jeruzaléma / 59

Restaurace pod hlavními M16 / 66

Když k judaismu konvertuje český sklenář / 67

VE STÍNU HOLOKAUSTU

Doplavala si pro svobodu / 71

Strach, který se nedá zapomenout / 74

Holokaust byl prý jen vtip a dokonale zahraná show / 79

Přátelství se Spielbergem / 84

Zachránil je gauner / 85

Čech, který svědčil tváří v tvář proti Eichmannovi / 88

Mercedes za koně a žebříňák se slámou / 90

Boj o život však trval dál... / 92

Dobrodružství a pár kilo zlata / 93

Parašutistou v Izraeli / 98

KOMUNY ZVANÉ KIBUCY

Kibucy – minulost a současnost / 107

Začátky idealistů / 116

Nad kibucy se stahují mračna / 121

Když odzvonilo kibucům / 135

Dovětek / 137

IZRAELSKO-ARABSKÉ (NE)SOUŽITÍ

Bobbymu bylo tenkrát šestnáct / 139

Co je to Palestina? / 147

Od Jom kipuru k míru / 152

Anvar Sadat v Jeruzalémě / 154

Mosad kouzla zbavený / 158

A kdo je Mordechaj Vanunu? / 163

Jak ukrást ruskou stíhačku / 169

Golany / 171

Na Libanon mám jen tragické vzpomínky / 174

Šalom chaver – Mír s tebou, příteli! / 178

Hippokrates: Ošetřete i útočníky! / 183

Podruhé se narodila / 188

Prorokování odňato prorokům / 190

EPILOG / 195

Fotografická příloha / 199

Doslov / 231

Přivykání Izraeli

PŘÍLET

Je několik hodin po půlnoci, všechna letadla z Ruzyně jsou už bůhví kde, jen to izraelské, patřící společnosti El Al, se v naprosté tmě a nočním klidu ještě pozvolna naplňuje pasažéry. Předleťový pohovor s bezpečnostními pracovníky aerolinek (většinou židovskými dobrovolníky), kterým by neměla uniknout ani myš, mě trochu rozhodil. I bez takových opatření mám pokaždé – i po dvaceti letech létání – mírnou depku z nadoblačných výšek. Uklidňuji se informací, že El Al má prý nejlépe vycvičené bezpečnostní agenty na světě, kteří jsou schopni nejen zlikvidovat únosce letadla, ale také být v kokpitu jako doma a v případě zranění pilotů zvládnout knipl a přistát. Doufám, že to není jen reklamní trik.

Asi nebyl, jelikož nad ránem jsme zdraví a celí přistáli na letišti Ben Guriona u Tel Avivu.

„Jsem v Izraeli tři roky, mám ženu a dva kluky – šest a čtyři roky. Byty jsou tady asi nejdražší na světě, ale jako přistěhovalci jsme dostali *kvartíru* o třetinu levněji, auto mám na levnou půjčku, žena dělá v bance, takže na živobytí nám zůstane měsíčně asi šest tisíc šekelů,“ svěřil se taxikář Rafael, který mi na cestu z letiště, asi pětadvacet kilometrů, dal slevu, a tak mě tato půlhodinová cesta místo pětatřiceti dolarů stála pouhých třicet... Bez stvrzenky...

Naslouchal jsem mu jen na půl ucha, v duchu mi znělo naléhavé varování přátel, kteří se mi snažili rozmluvit cestu do „horké“ atmosféry Blízkého východu. Argumenty, že „je to tam samý atentát“, jsem vyvracel rádoby sebejistým tvrzením, že v Česku je na silnicích víc sebevražedných atentátníků než v celé Palestině a Izraeli dohromady. Zatímco u nás při dopravních nehodách zahyne ročně bezmála tisíc osob, v Izraeli je to přibližně jen třetina. Po kaskadérské jízdě taxíkem se jdu ubytovat do ruského hotelu

Gordon. A pak rychle na špacír po svém milovaném a právě se probouzejícím Tel Avivu, kde však, jak jsem vzápětí zjistil, už nic není jako dřív. Vzduch byl divně rozechvělý, voněl po pomerančích, jejichž chuť „přisolil“ *chamsín*, pouštní vítr z Judské pouště. A ještě tu bylo se slanou vlhkostí smícháno povědomé aroma; znal jsem ho. Byl to adrenalin, jenž ze mě jen pozvolna vyprchával, ale který jsem dosud cítil v ústech i ve svém tepu.

ŽÍT A NECHAT ŽÍT

V Tel Avivu se seznamuji s manželi Ruth a Chananem Bachrichovými. Chanan Bachrich je čiperný pětasedmdesátník, rodák z Ústí nad Labem. Další z generace českých Židů, žijících v Izraeli déle než půl století. Je v tak dobré psychické i fyzické kondici, že se i s brýlemi na nose klidně odváží přijet za mnou autem z Ramat Gan, vzdáleného dvacet kilometrů, do Tel Avivu, i když je večerní špička. Jeho drobná paní už musí používat hůlčičku. Ale paměť má výbornou a vzpomíná se stejnou chutí jako její manžel. A v mnohých detailech si ho troufne poopravit. Její upřesnění jsou přijímána s něžným a trpělivým porozuměním. Kousek od mého hotelu Gordon je malý bar. Byl mi sympatický. Každý den jsem kolem něj několikrát prošel. Neměl nápis v hebrejštině ani v ruštině, dalo se předpokládat, že v něm nebude ruský personál, jak tomu bylo v mém hotelu. A ten bar se navíc jmenoval Pelikan. A do něho jsme si s manželi Bachrichovými sedli na kus řeči.

Když jsme si česky dohadovali, kam se posadíme, ozvalo se: „Copak? Vy jste Češi? Odkud jste?“ Otočil jsem se po hlasu a ejhle, usmívá se na mě sympatická dívka za barem.

„Já jsem v Izraeli jenom host, ale vy, jak se dívám, jste tady jako doma,“ dávám se do řeči.

„Vydělávám si, ale nic moc to není. Našetřit na auto se tady nedá,“ směje se dívka.

Jmenovala se Andrea, bylo jí dvaadvacet a pocházela ze Znojma. V Izraeli začínala před dvěma lety v letovisku Eilat u Rudého moře, protože tam bylo teplo. A hlavně tam měla českého přítele, krupiéra v kasinu na jedné z výletních lodí. Oba

pracovali načerno. Za den sto dolarů na ruku. Teď je číšníci v podniku jemenského Žida.

„To jsou vaši rodiče?“ ptá se.

Když jí vysvětluji, že jsou to čeští Židé a že mě zajímá jejich osud nejen v Izraeli, poněkud otráveně jde vybírat objednané sladkosti.

„Já vím, zase holokaust a Osvětim a tak dál. Pořád to slyším dokola. Už by se měla udělat tlustá čára a zapomenout na to. Já vím, prožili hrozné věci, ale do nekonečna je přemílat, to přece nedělá dobře ani jim samotným, natož nám mladým,“ říká Andrea. „Ti staří, zvláště když jsou to Češi, by mi tolik nevadili, ale mladí Izraelci jsou hrozně namyšlení, arogantní mistři světa. Jen se hrozím, že si jednou jednoho takového asi vezmu za muže...“

Zajímavý názor. Sličná Andrea měla alespoň nějaký a docela konstruktivní. Její liberecká kolegyně Hanka, která v kuchyni hotelu Gordon umývala nádobí, také bez pracovního povolení, však byla kategoričtější.

„Nemám ráda ani Židy, ani Araby. Jsou jeden za osmnáct, druhý bez dvou za dvacet. Vydělávám si tady už tři měsíce, abychom měli s přítelem na cestu do Egypta. Víc o Židech nechci mluvit ani vědět!“ omluvně se usmála dvacetiletá blondýnka z Liberce a šla oplachovat talíře. Holokaust byla pro ni událost vzdálená a nic neříkající stejně jako středověká epidemie moru v Čechách. Kdyby nad nimi přemýšlela, asi by to otravovalo její zatím bezstarostný život. Přál jsem jí ho a mí židovští přátelé také.

„Je mladá, chce žít, ne mít strašidelné sny z našich hrozných příběhů. Vždyť ani my sami jsme svými osudy nechtěli zatěžovat vlastní děti dřív, než o to samy projevily zájem. Úplně to děvče chápu. Jsme jako její generace. Kdo jiný než Židé by chtěli mít celý svůj život jen bezstarostný...?“ Ruth Bachrichová se mile usmála a s chutí se pustila do čokoládového dortu před sebou.

„Nemám hudební vzdělání. Ale nikdy nezapomenu, když jsme se v Praze v roce 1939, kdy nás Němci vyhodili jako Židy z gymnázia, scházeli tajně v mládežnickém sionistickém tzv. modrobílém hnutí Techelet Lavan, což bylo něco jako židovský skaut. Ale s tím záměrem, že se v něm vychovávali mladí Židé pro život v Palestině. A právě na jedné takové tajné schůzce jsem poprvé

uslyšel Beethovenovu *Pátou symfonií*. Nadchla mě. Nikdy na ten silný zážitek nezapomenu,“ zaznamenávám další podivuhodný příběh.

Otec Chanana Bachricha, původem ze Slavkova u Brna, byl obchodník. Dlouhou dobu žil v Německu, kam se vydal i s rodinou už před první světovou válkou. Měl tam čtyři obchody s nábytkem. V roce 1930 však zemřel a jeho pozůstalí se vrátili do Prahy. Rokem devětadvacet začalo trápení. Konec se školou, povinnost nosit na kabátě žlutou hvězdu, oblíbená hospůdka byla najednou zakázána.

„Vzali nám rádia, hudební nástroje, knihy. Prostě všechno, co nějak souviselo s kulturou. V osm večer jsme museli být doma. Zkrátka, cokoli jsme udělali, bylo vlastně porušením zákona,“ doplňuje ten obludný výčet zákazů paní Ruth. Její drobná postava mi připomíná Nerudovy verše o laskavé mamince, jež by se dala svázat do uzlíčku.

„Bylo to 1. února 1942. Slavil jsem osmnáctiny. Bylo jídlo, pití, pohoda. Zdánlivě. Věděli jsme, že v pražském Veletržním paláci se už tísní stovky Židů čekající na transporty do Terezína. Věděli jsme, že na rozdíl od nás už nemají skoro nic. Ani pořádné jídlo, svůj byt či postel. Snažili jsme si ty poslední chvíle užít. Věděli jsme, že přijde řada i na nás. Čtvrtého února nám oznámili, že za tři dny musíme na seřadiště pro další transport také my. Dali jsme se do balení, abychom si vzali věci do povolené hmotnosti padesáti kilogramů...“

Terezín. Co psát o místě, bezpočtukrát bolestně skloňovaném ve všech trýznivých pádech? Noví příchozí do této mučivé klece byli ještě plní naděje. Měli plné žaludky, měli co na sebe. Pak je poslali do lágru v Polsku. Za pár dnů, když byli mladí Židé kopat kanály, Němci všechny staré lidi odvezli. Ani se nestačil s maminkou rozloučit. Už ji nikdy nespatriil. Jak se dozvěděl později, skončila v plynové komoře v Treblince. Mezitím se s kamarádem Pavlem rozhodli, že utečou zpět do Čech. Obstarají si falešné doklady a nějak přežijí. Hlavně že budou na svobodě. Sehnali si mapu Polska a v noci 1. června 1942 se jim podařilo utéct a vyrazili na nejistou pouť.

„Přes Krakov a Bohumín jsme se dostali až do Ostravy. Z ní rychlíkem načerno do Prahy. Tam nám švagr, manžel mé sestry,

obstaral adresy lidí, kteří by nás mohli propašovat z Moravy na Slovensko. Až v Praze jsme se dozvěděli, že byl zabit Heydrich, že je stanné právo a každý, kdo je chycen bez dokladů, je zastřelen. Tak jsme rychle vyrazili zpět. Na Vsetín a dál do Velkých Karlovic. Sedlák od nás vzal čtyři tisíce korun a převedl nás na Slovensko...“

Chytili je slovenští celníci a předali gestapu. Po prvním výslechu se dostávají znovu do Ostravy. Tentokrát do věznice. Pak dál až do Brna a na transport do Osvětimi. A z něho pracovat do varšavského ghetta. Lepší než do plynu. V rozvalinách židovských domů se občas našel zlatý šperk či jiná vzácnost. Bylo to na přežití do dalšího dne. Poláci za kus zlata víc než bochník chleba nedali. Když se blížili Rusové, začali Němci stěhovat Židy do Dachau. Cestou si vyhladovělí a žízňiví vězni kupovali vodu a chléb za zlato. Někteří si z úst vylamovali zlaté zuby, jen aby měli pár kapek vody. Po dlouhých týdnech živoření Chanan znovu utekl. Dostal se do Američany osvobozené Plzně. Přežil. Z jeho početného, asi šedesáticenného příbuzenstva mělo to štěstí jen šest lidí...

Po návratu z lágrů se v roce 1945 sešel se svou kamarádkou Ruth ze Sobědruh u Teplic. Byla sestřenicí jeho švagra a znali se už ze schůzek židovské mládeže před válkou. Zatímco Chanan byl v Terezíně jen dva měsíce, Ruth tam strávila tři roky. Oba měli tenkrát ještě své partnery. Pak však začali chodit spolu. Byla z toho v srpnu osmačtyřicátého svatba ve Staronové synagoze v Praze a rok poté vystěhování do Izraele.

„Můj bratranec obchodoval s automobily. Jedno koupil také pro velvyslance Izraele v Praze. A než se v něm ale začal vozit tento diplomat, jako první pasažéři jsme byli my s manželem. Ta americká limuzína nás totiž vezla ze svatby,“ připomíná paní Ruth.

„Nikdy nezapomenu na naši svatební noc. Byl jsem zrovna v kurzu na leteckého mechanika pro Izrael a dostal jsem volno jen na čtyřicet hodin. Ale den před svatbou, takže v době, kdy jsem měl trávit noc plnou lásky se svou novomanželkou, jsem musel být v kasárnách. Kluci mi nakreslili karikaturu, byl jsem na ní s puškou v posteli s nápisem: Moje svatební noc!“ směje se česko-izraelský letecký elektromechanik v důchodu.

Po letech se do Prahy vrátili, i se svými dcerami. A ty jim vystrojily novou svatbu. Zlatou. A znovu ve stejné synagoze, v níž byli oddáni před půlstoletím.

„Vyučil jsem se elektrikářem a s Ruth jsme se dohodli, že pokud chceme mít děti, musejí se narodit v zemi, kde nepoznají, co je antisemitismus. Organizovaly se kurzy pro Židy, kteří měli pracovat v budoucím izraelském letectvu. V Liberci se cvičili letečtí mechanici, v Olomouci přímo letci,“ popisuje své poválečné rozhodnutí Chanan Bachrich. Jeho paní mu napovídá, že také ona byla ve vojenském kurzu nedaleko Mikulova.

„V Žatci bylo letiště vyhrazené pouze židovským letcům. Izraelci koupili v USA čtyři tzv. létající pevnosti B-17. Prý za účelem filmování. V žateckém hangáru, kam nakonec dolétly tři, čtvrté bylo zabaveno při mezipřistání na Azorech, na toto letadlo připevnili kulometry, naložili ho bombami, aby s nimi pak Izraelci bombardovali Káhiru a Gazu. Přimo se startem v Žatci. Pak přistály v Izraeli a staly se součástí vznikajícího izraelského letectva. Já jsem si v osmačtyřicátém udělal kurz leteckého mechanika. Na co měli ostatní dva roky, my museli zvládnout za šest měsíců,“ popisuje Chanan Bachrich svou přípravu na život v Palestině.

„Na Libavé se zformovala celá židovská brigáda. Neskládala se však pouze z Židů z Palestiny nebo ze světa, byli to především českoslovenští občané. Tato brigáda byla poměrně početná, protože šlo až o 1300 osob...“ připomíná mi Chanan Bachrich. To byl základ, na kterém se budovala vlastní izraelská armáda, jež v době války za nezávislost sestávala z nesourodé směsi ozbrojených židovských osadníků a zahraničních dobrovolníků.

Stalin již na podzim roku 1947 dal Praze souhlas k jednání o dodávce českých zbraní do židovského státu. Téhož roku zde jednal pozdější první izraelský vyslanec v Praze Ehud Avriel, který jménem Hagany uzavřel dohodu o koupi pušek ze Zbrojovky Brno. Dodávky byly kvůli rychlosti vypravovány z letiště Žatec leteckým mostem.

„V Žatci se rovněž nakládala výzbroj, výstroj, munice, pumy, a dokonce i rozmontované letouny jako třeba Avie S-199. Ty šly po tomto leteckém mostu, často pomocí dopravních letounů s panamskou registrací, přímo do Ekronu v Izraeli, kde je smontovali

a okamžitě nasazovali do boje,“ Chanan Bachrich to má pevně uloženo ve své paměti.

Messerschmittы byly rozebrány, nejprve naložili jedno křídlo, potom vrtuli, pak trup a druhé křídlo. Nakonec je připravili k transportu s bombami a municí do bývalých amerických letounů C-54 Skymaster v doprovodu českých leteckých mechaniků. Martin Gilbert v *Dějínách Izraele* mimo jiné píše: „První dodávky dorazily v noci z 1. na 2. dubna 1948 na letiště Beit Darass v nákladním DC-4 – 200 pušek, 40 kulometů a 150 tisíc nábojů. Další zásilka připlula o den později po moři v jugoslávské lodi do Tel Avivu. Na palubě bylo pro Haganu dalších 500 pušek, 200 kulometů a více než pět milionů nábojů... Izraelští letci se zalétávali v Českých Budějovicích, Olomouci a Hradci Králové, mechanici v Liberci. V ČSR se také cvičili tankisté v Mikulově a výsadkáři ve Stráži pod Ralskem...“

A nakonec celková suma za všechno, co Češi poskytli Izraeli, činila více než půl miliardy korun československých, na tehdejší dobu nebývalou částku. Češi prý chtěli především peníze, zahraniční měnu v hotovosti, tedy v dolarech. Na úvěr neprodali nic. Byli to údajně velmi tvrdí obchodníci. Jen při jedné příležitosti poskytli určitý úvěr, ale na velice krátkou dobu. Československo bylo čtvrtou zemí, která hned 19. května 1948 uznala Stát Izrael, 3. července 1948 následovala návštěva Ehuda Avriela u ministra zahraničí Klementise a 28. července už předával pověřovací listiny velvyslance prezidentu Gottwaldovi.

Zatímco v roce 1948 Češi a Slováci ve velkém zásobovali Izrael zbraněmi, v září roku 1955 podepsala československá vláda lukrativní smlouvu o dodávce zbraní s Egyptem – 140 stíhaček a bombardérů MiG-15 a Il-28, více než dvě stě tanků T-34 a další tisíce granátů, kulometů, houfnic a transportérů. Zaplacená byla jen asi čtvrtina, zbytek byl vrácen v naturáliích – v dodávkách rýže, bavlny a subtropického ovoce...

„Z Tel Avivu nám slibovali doslova hory doly. Že když se nastěhujeme do Izraele, budeme mít práci, byt a další výhody. Když jsme připluli koncem února 1949 lodí z Rumunska, bylo to všechno trošku jinak,“ dostává se ke slovu i paní Ruth. „Byli jsme dobrovolníci, tak nám dovolili přivést si i nábytek, byť se normálně povolovala jen jedna velká bedna osobních věcí. Nábytek

jsme si koupili za peníze z životního pojištění mého tatínka. Máme ten nábytek dodnes.“

„Hned z lodě jsme šli na frontu, válka však již *de facto* skončila. Opravoval jsem elektřinu u vojenských letadel. Moje manželka šla také k vojsku. Ale protože byla provdaná, po pěti dnech ji propustili. Šla bydlet k bratranci do kibucu,“ přibližuje Chanan Bachrich první dny jejich izraelského občanství.

„Najednou jsem se necítila v kolektivu dobře. Moc mi to připomínalo neustálý shluk lidí v lágrech. Chtěla jsem mít konečně trochu vlastního soukromí. Žít svůj život. Odešla jsem z kibucu a začala jsem pracovat v Tel Avivu s dětmi. Opatrovala jsem je nejdříve v rodinách, potom se kolem mne shromáždila skupina drobotiny. Taková mateřská miniškola,“ doplňuje paní Bachrichová.

Po skončení vojenské služby zůstal Chanan ještě rok u vojska jako civilista. S přítelem autoelektrikářem si později založili autoopravnu.

„Když bylo mně a mému společníkovi pětadesát, řekli jsme si, že toho bylo už dost, a po třiatřiceti letech jsme firmu zrušili. V Tel Avivu bylo asi pětadvacet podobných elektrikářských dílen pro auta. Jen my dva vydrželi tak dlouho spolu,“ konstatuje Chanan Bachrich.

„Kdybys šel k letecké společnosti El Al, udělal bys možná lépe!“ podotkne paní Ruth.

„Mohl. Kamarádi, kteří byli v naší skupině v padesátých letech, pracovali pak na letištích po celém světě. A za pěkné peníze. Nebo jsem mohl jít do opraven vojenských letadel. Izrael má spoustu zakázek i ze zahraničí.“

Pak se přestěhovali k Tel Avivu do městečka Ramat Gan, kde už měli byt třípokojevý. A to byly podmínky pro to, aby přivedli na svět první dítě. Postupně se jim narodily dvě dcery.

„První dcera Nurit se rozvedla. Má dvě dcery. Pak se znovu vdala za vdovce, který měl dokonce tři dcery. Začínala také u dětí, pak vystudovala dětskou psychologii a nyní dělá poradkyni pro devět škol s mentálně postiženými žáky. Má doma svou poradenskou ordinaci, kde s dětmi pracuje podle vlastního výchovného systému. Její manžel je pravým izraelským sedlákem. Má farmu, kde pěstuje olivy, avokádo, pomeranče a další plodiny.“

„Naše mladší Orna je momentálně až v Austrálii,“ říká posmutněle paní Ruth. „Jsou tam s manželem. Musejí se ale brzy vrátit, protože její muž dělá u soukromé firmy, produkující zeleninová semena. Mají pole také ve Španělsku, Thajsku a Jordánsku.“

Jen velmi málo Židů mělo takové štěstí.

TEL AVIV

Během několika měsíců, kdy jsem nebyl v Tel Avivu, zde došlo ke spoustě změn hlavně v psychice obyvatel. Řada lidí zahynula při atentátech, a ti, kteří přežili, se na zákeřný svět dívali s ještě větší nedůvěrou než předtím. Alespoň na mě to tak působilo. Pozůstali možná vyčítali ruským Židům, proč právě tady před sto lety koupili od Osmanů kus úhoru a právě na něm postavili prvních sedm desítek telavivských domů.

Dnes jako by ulice Tel Avivu osiřely a lidé, kteří na nich zbyli, spěchali a zdálo se mi, že se jeden druhému nejistě díval do očí. Asi proto, že z velké části byli východoevropského původu a ruská ruleta jim cosi říkala, a nebylo to nic košer. Nejraději by mě také obešli obloukem. Měl jsem pocit, byla to čistá paranoia, že se snažili odhadnout, jestli nejsem palestinský atentátník. Šel jsem do obchodního domu koupit kytici růží pro hostitelovu manželku a vojáci s namířenými samopaly Uzi po mně při vstupu požadovali, abych jim ukázal obsah fotobrašny.

Potřeboval jsem si dát na uklidnění kávu s cigaretou, a tak jsem zamířil do denního baru na nábřeží. Před ním stáli další vojáci a byli ve střehu. Znejistili mě a odradili svým bondovským image. Chvilí jsem se procházel s protivným pocitem, že mě někdo sleduje. Vsadil bych se, že jsem cítil, jak mi něčí pohled propaluje záda někde mezi lopatkami až k ledvinám. Byl to chlapík, který už asi půl hodiny zametal naprosto čistý chodník kousek od mé lavičky, přestože tudy před chvílí projel funkční čisticí stroj. Že si ten Šabak (izraelská kontrarozvědka, jinak též Šin Bet) nevymyslí nějakou sofistikovanější metodu špehování! Anebo ten borec, který kolem mě jezdí s dětským kočárkem, a teprve když teleobjektivem zamířím do kočárku, abych zjistil, že tam nemá žádné mimino, zmizí za rohem. Zuřil jsem, a přitom jsem se na

tu chvíli tolik těšil. Byla z toho už úchylná tradice, že se v Izraeli těsně před volbami vytvořila vždy stejně vypjatá atmosféra, nafouklá k prasknutí. Bezpečnostních opatření tam nebývá zřejmě nikdy dost.

Asi proto si nad promenádou zkoušel hru na vojáčky pilot vojenského vrtulníku, jenž neustále kroužil a spouštěl se až těsně k hladině moře, kolem jehož pláží si to v nebezpečné blízkosti brázdily hlídkové čluny, zatímco po chodníku rázovali dva vojáci, jimž chyběl do plné polní jen nadtížený batoh na zádech. Mluvili spolu rusky a obří automatické pušky M16 měli zavěšené přes ramena i kolem krku, aby jim je nepřítel nemohl strhnout. Ruských hovorů na chodnicích přibývalo; Tel Aviv, kde byl 14. května 1948 slavnostně vyhlášen Stát Izrael, založili přece v roce 1909 ruští Židé z Oděsy a nyní v tomto městě žilo na tři sta tisíc „Rusů“ a „Ukrajinců“. Většinou šlo o halachické Židy, byli mezi nimi ovšem i chlapi jen vzdáleně židovského původu. Izrael je však přijal za své, pokud chtěli do jeho armády. Domorodí židovští mladíci, kteří se v Izraeli narodili a museli povinně na tři roky na vojnu, po zeleném sukně už tak netoužili. Každodenní smrt v přímém televizním přenosu je odrazovala, vše záleželo na výchově v rodinách. Nelákaly je ani roky bez výdělků a vlastenectví už pro ně nebylo životní prioritou, jak tomu bývalo u jejich otců a dědů.

„Volil jsem stranu Šinuj,“ uslyšel jsem rozhořčená slova protivce Tomiho. „Štve mě, že ruští kluci jsou nám dobří, když umírají jako vojáci, jejich ostatky ale nesmějí pohřbít na židovských hřbitovech, jelikož nejsou Židé... Štve mě, že v sobotu během šabaty nesmí téměř nikdo v Izraeli veřejně sáhnout na práci, přestože nevěřících je tu osmdesát procent...“

„Proto přece nebude konec světa,“ uklidňoval jsem ho a v duchu jsem se smál. Už jsem viděl Evropany; uvěřili by v cokoli, jen aby se nemuseli dotknout práce, a šabat by slavili třeba celý týden.

Oficiální statistiky ukazují, že židovské přistěhovalectví do Izraele je nyní na dvacetiletém minimu. V loňském roce (2008) přišlo do Izraele na 13 700 *olim* (židovských přistěhovalců) z více než sta zemí; třetina ze zemí bývalého Sovětského svazu, 15 % z USA, 12 % z Etiopie, 12 % z Francie, 5 % z Latinské Ameriky a 5 % z Velké Británie a dalších zemí západní Evropy.

Seděl jsem na lavičce na nábřeží a pozoroval drobnou Filipínku, která ohleduplně a s nezasťiranou laskavostí vedla pod paží nemohoucí starou ženu. Když začal foukat vítr, sedl jsem si do baru k prosklenému výhledu na moře, nad nímž zapadalo slunce. Jako by se řízlo o horizont a potřísnilo ho svou krví... Najednou se otevřely dveře a vešli dva mladí Arabové s taškou. Arabsky neumím, ale poznám, když někdo nemluví hebrejsky. Zatrnulo mi, a když se uvelebili u vedlejšího stolku, zakrvácené červánky na obzoru se rázem staly varovným mementem. Sáhli do igelitky... a vytáhli z ní krabici s šachovými figurkami. Dali si partičku, přesto to mé nervy nevydržely. Raději jsem zaplatil a kvapně odešel.

Připadal jsem si jako čítankový příklad paranoika a nechal jsem si ujet i linkový autobus, kterým jsem se mohl za pár šekelů dostat k MVDr. Ráchel Bockové na konec města, kam jsem byl pozván na uvítací večírek s účastí velvyslance a jeho manželky. Vzal jsem si pro každý případ taxíka už proto, že právě tady nedávno explodoval autobus městské dopravy a spousta cestujících v něm zahynula. Komu by nebyl život milejší než dvacet dolarů...?

„Kdyby nebyli Palestinci padlí na hlavu, nechali by nás deset roků v klidu, a my bychom se zlikvidovali sami svými vnitřními rozpory!“ tvrdil Tomi. A měl asi pravdu; na více než čtyři a půl milionu izraelských voličů připadalo téměř třicet politických stran.

Chtěl jsem si každopádně při západu slunka odpočinout. A kde jinde než v malebné součásti Tel Avivu, ve starobylém městečku Jaffa, podle Bible nejstarším přístavu světa. Měl ho čtyřicet dnů po opadnutí vody strašlivé potopy vystavět třetí Noemův syn Jefet. Západ slunka byl v Tel Avivu úchvatný; z nábřeží ho vždycky sledovaly desítky nadšených zvědavců, kteří s napětím pozorovali, až sluneční srpek zmizí za hranou horizontu, a neodpustili si frenetický potlesk. To bylo snad poprvé, kdy jsem byl na vlastní oči svědkem takového ocenění pro přírodní jev...

A aby těch legend nebylo málo, žil zde prý i Jonáš, kterého podle pověsti spolkla ve zdejším moři velryba, aby ho, patrně kvůli své žaludeční neuróze, po chvíli zase vyvrhla na břeh. Dramatický je také příběh krásné Andromedy, kterou zřejmě přehnaně panovačný a chorobně žárlivý otec nechal připoutat

k blízkému útesu, aby ji obětoval místo nevhodnému ženichovi pěkně hnusné mořské nestvůře. Perseus, syn Diův, však příšeru zabil, dívku osvobodil a vzal si ji za ženu, možná dostal i půlku království k tomu. A potom, odkud se vzaly hororové české pohádky o dracích a jejich pamlscích zvaných princezny. K Andromedině skále chodí v Jaffě turisté dodnes (a často slyší od průvodců naprosto odlišný výklad tohoto místa).

„Křesťané tady navštěvují dům Šimona Koželuha, který tu v prvním století údajně bydlel, a u něho pobýval apoštol Petr,“ říká mi Bedřich Eli Bachner, hrdý na své znalosti; do Palestiny se vystěhoval v roce 1946 z Ostravy, když on a jeho otec jako jediní z rodiny přežili v Terezíně a Osvětimi holokaust. Dnes je v důchodu a občas jezdí na výlet z mošavu Moledet na severu Izraele do Jaffy se svými dvanácti vnoučaty. „Do Jaffy přivážel na lodích cedrové dříví z dnešního Libanonu už král Šalomoun, když stavěl v Jeruzalémě chrám, který však nepřežil, stejně jako část staré Jaffy. Tu poničil při svém tažení Napoleon...“

Jaffa má ještě jednu zvláštnost. V roce 1962 vyplul z jejího přístavu člun, na jehož palubě byla nádoba s popelem válečného zločince Adolfa Eichmanna, který byl v Izraeli odsouzen k trestu smrti a pověšen. Ale to už je úplně jiná a snad navěky uzavřená kapitola, i když jsem byl také zvědavý na hejna kormoránů, kteří ve zdejších moři lovili o sto šest údajně ode dne, kdy Izraelci vysypali do pobřežních vod popel popraveného zločince a spolu-tvůrce zvrhlého „konečného řešení židovské otázky“.

Zaparkovali jsme poblíž amerického velvyslanectví u válcovitého hotelu Isrotel, kde byla jistota, že nám peugeota nikdo neukradne, jelikož se to tam tajnou policií a agenty CIA jen hemžilo. Cestou po nábřeží jsem minul středisko vodních sportů, jehož součástí byla i diskotéka Rasija. Byla... Jednoho letního večera roku 2001, kdy se u vchodu tísnily stovky mladých, tance a hudby chtivých Izraelců, většinou z rodin ruských přistěhovalců, vešel do davu palestinský sebevražedný atentátník s dynamitem kolem pasu a ten vzápětí odpálil. Nechal tak roztrhat sebe i jedenadvacet bavících se chlapců a dívek, sto dalších výbuch těžce zranil. Ani po dvou letech od této tragédie není klub v provozu. Stojí tu pouze pomník obětem. K nebi však dál ponuře trčí polorozbořená střecha explozí zničeného tanečního sálu. Zastavil jsem

se před otřesným dílem zkázy a v písku u svých nohou jsem zahlédl minci, zárem osmahlou do černa. Izraelský šekel – asi tam zbyl jako němý svědek krutého pekla. Možná právě touto mincí se jedna z obětí zrovna chystala zaplatit...

Stál jsem zádumčivě u pomníku obětí a s pietou přemýšlel o pomíjivosti života a také o sobě, jak je vše nejisté, když neznáme den ani hodinu své zkázy...

ŽENY, MATKY, VOJAČKY A ČARODĚJKY...

Izrael se stal v roce 2007 čtvrtým největším vývozcem zbraní na světě, kdy uzavřenými kontrakty v hodnotě 4,3 miliardy dolarů překonal Velkou Británii. Vyvází především radarové systémy, bezpilotní letouny a protitankové střely do Indie, Turecka, Velké Británie, USA a dalších západních zemí. Jeho specialitou je modernizace prakticky veškeré vojenské techniky, pozemní technikou počínaje a nadzvukovými letouny konče. Malá část exportu, především ručních palných zbraní a munice, však směřuje i do zemí, kde probíhají ozbrojené konflikty, za což je Izrael permanentně peskován. Nový izraelský zákon, přijatý pod tlakem USA, má od 1. ledna 2008 zajistit, že izraelské zbraně neskončí ve špatných rukou. Jsi občan Izraele? Tak máš zakázáno prodávat jakékoli zbraně, i kdyby nebyly izraelské výroby, do zemí nebo militantním skupinám, na které je uvaleno embargo. Ročně investuje židovský stát do zbrojení miliardy dolarů (včetně 2,7 miliardy roční americké vojenské pomoci, v posledních letech), což ho řadí mezi země s nejvyššími výdaji na ozbrojené síly na světě v přepočtu na obyvatele.

Zelenému suknu neušly v Izraeli, kde je povinná vojenská služba i pro dívky, ani dcery Bobbyho Davida, dalšího z českých *olim*, rodáka z Vítkovic. Jeho starší dcera Jael má dnes dvě děti i šťastnou rodinu, druhorozená Michaela, štíhlá dlouhovlasá blondýnka je psycholožkou.

Praxi si odbyla během své řádné dvaadvacetiměsíční vojenské služby pro izraelské dívky. Mladí Izraelci musejí sloužit tři roky, potom jsou jednou za rok, pokud to není častěji v době války, povoláváni na měsíční manévry. Vojančí tak oficiálně až do své

padesátky, někteří podle potřeby narukují i po dosažení tohoto věku.

Michaela po absolvování třítydenního výcviku se zbraní dělala asistentku veliteli, poté nastoupila do důstojnické školy a pak jako podporučiice rozdělávala nové brance podle jejich dovedností k jednotlivým útvarům. Dívky, které nechtěly přímo bojovat, pracovaly jako sekretářky, zdravotnice, radistky nebo řidičky.

„Nikdy mě ani nenapadlo, že bych neměla jít téměř na dva roky do kasáren a na frontu. Povinné vojenské služby jsou v Izraeli zbraveny jenom dívky, které se vdají nebo to jsou ortodoxní věřící Židovky. Každý soudný Izraelec musí pochopit, že žijeme v neustálém ohrožení. Jsme moc malá země, takže když se začne střílet na hranicích, je v nebezpečí kdokoli ve vnitrozemí. Proto přijde každému vhod, když se naučí zacházet se zbraní, pozná vojenskou disciplínu a ví, co obnášejí nálety, výbuchy bomb nebo sebevražedných náloží...“ říká klidně půvabná Michaela.

Další možností pro dívky, jak prožít téměř dva roky vojenské základní služby, je práce v Okec. Jedná se o izraelskou psí jednotku, jejíž lidští členové učí své čtyřnohé spolubojovníky hledat drogy a výbušniny, zneškodňovat teroristy, pátrat po uprchlících, odhalovat infiltrace podél izraelské hranice a podílet se na záchranných misích. V posledních letech se tato z části dívčí jednotka stala součástí velkých vojenských operací v Judeji a Samaří (na tzv. Západním břehu Jordánu), v Pásmu Gazy i během druhé libanonské války.

Počet mladých mužů, kteří přestože jsou v odvodovém věku, neslouží v izraelské armádě, v posledních letech vzrostl. Zhruba čtvrtina z nich (což znamená jedenáct procent mužů v odvodovém věku) je vyjmuta z povinné vojenské služby kvůli studiu na ješivě. Více než dvě třetiny těch, kteří byli v listopadu roku 2007 odvedeni do izraelské armády, požádaly o zařazení k bojovým jednotkám. Podle izraelské armády je počet žádostí o zařazení k bojovým jednotkám nižší než během předchozích tří let. Řada bojových jednotek má přesto stále mnohem více žadatelů než volných míst, a to včetně brigády Golani, kde na každé volné místo připadá v průměru 2,6 žadatele.

Brigáda Golani je útvar izraelské armádní pěchoty, který byl

22. února 1948 při rozdělení galilejské brigády Levanoni (libanonská brigáda) vytvořen z farmářů a nových imigrantů. Symbolem brigády je zelený olivovník s kořeny na žlutém podkladu. Zelená a žlutá barva symbolizují zelené kopce Galileje, místa jejího vzniku. Olivovník byl vybrán proto, že jeho silné kořeny proniknou do země, pevně se v ní drží a symbolizují spjatost jednotky s dědictvím židovského státu. Žluté pozadí vypovídá o účasti ve válce za nezávislost na pouštním jihu země, kdy brigáda obsadila izraelské město Eilat. Vojáci této brigády nosí hnědé barety. Hnědá barva je symbolem spojení brigády s půdou Erec Jisrael. To je v kontrastu s jinými izraelskými pěchotními brigádami, které mají barety ve světlých barvách (purpurové, jasně zelené, červené).

V roce 1976 byla Sajeret (Jachsar) Golani (speciální jednotka brigády Golani) poslána do Entebbe v Ugandě, kde spolu s další speciální jednotkou Sajeret Matkal zachránily 246 židovských rukojmí letu 139 společnosti Air France, které unesli teroristé z Liberální fronty pro osvobození Palestiny (LFOP). Záchranná operace byla mimořádně úspěšná, zahynul při ní však velitel zásahového komanda podplukovník Joni Netanjahu, bratr pozdějšího izraelského premiéra Benjamina Netanjahua.

„Zatímco mladí Češi se baví na diskotékách o autech, dívkách a penězích, část mladých Izraelců sní v hospůdkách také o tom, že se dostanou k Mosadu nebo alespoň mezi elitu brigády Golani. Čím rizikovější vojenská služba, tím je o ni větší zájem. Na tři zájemce připadá jeden přijatý...“ říká hrdě Kurt Lanzer z Haify, člen první paradesantní jednotky v čerstvě založeném Státě Izrael, jehož syn i dcera patřili k těm úspěšným.

V horní Galileji severně od Haify jsem byl v Muzeu brigády Golani, které připomíná brigádu a její padlé v boji. Na tomto místě se také konají slavnostní ceremonie jednotky. Zde budou též vzpomínání i padlí vojáci z Gazy, kde brigáda Golani posílila své kolegy z útvaru Givati...

Brigádní generál Avichaj Roncki, vrchní rabín izraelské armády, nedávno uvedl, že ženy sloužící v armádě nemají být zařazovány do bojových situací. Představa dívek jdoucích do tankových nebo výsadkářských oddílů je podle jeho názoru nerealizovatelná